

C r i t i c s P o i n t

Νταίηβιντ Ουάρκ Γκρίφφιθ: ἡ 3ωρη «Μισαλλοδοξία» (1916) με ἔξοχη μουσική!

32/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΔΕΝ ΘΥΜΟΥΜΑΙ ΠΟΥ, νεότατος ὅμως, εἶχε δεῖ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν περίφημη 3ωρης διάρκειας καὶ ἤδη ἡλικίας 101 ἐτῶν, ὑπερπαραγωγὴ «Μισαλλοδοξία» (*Intolerance*, 1916) τοῦ ἀμερικανοῦ σκηνοθέτου ΝΤΑΙΗΒΙΝΤ ΟΥΑΡΚ ΓΚΡΙΦΦΙΘ [David Wark Griffith, 1875-1948]: ἴσως κάποιον κυριακάτικο πρωῖνὸ στὸν κινηματογράφο Ἄστου, ποὺ διοργάνωνε ἡ *Κινηματογραφικὴ Λέσχη* τῆς ἀλησμόνητης Ἀγλαΐας Μητροπούλου (1929-1991), μετὰ τὴν ἐκκεντρικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐμφάνισή της, καίτοι φιλόλογος, ἔλεγε πάντα...*κινηματογράφος, ὄχι κινηματογράφος*. Τὰ ἀποσπάσματα, στὶς τότε κόπιες, ἄφησαν μέσα μου ἀχνὲς ἀναμνήσεις ἀλλὰ καὶ τὴν ἀόριστην ἐπιθυμία νὰ γνωρίζω καλλίτερα τὸ δημιουργὸ — πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔγινε ὡς...πρόσφατα ἐπειδὴ προεῖχαν μύριες ἄλλες προτεραιότητες, κυρίως μουσικὲς, ἐννοεῖται.

Σύντομο χρονικὸ (μέσω Διαδικτύου). τοῦ κινηματογραφικοῦ ἠώζω-ϊκοῦ αἰῶνος: καίτοι εἶχε προηγηθεῖ τὸ *κινητοσκοπιο* τοῦ ἀμερικανοῦ ἐφευρέτου Τόμας Ἔντισον [Thomas Alva Edison, 1847-1931] καὶ παρεμφερεῖς προσπάθειες ἄλλων, ὅμως γενικὰ, μετὰ τὴν διάδοσιν τῆς νέας ἐφευρέσεως πιστώνονται οἱ Γάλλοι (ἐκ Besançon) ἀδελφοὶ Ὠγκύστ [Auguste, ἐξελλ. Αὐγουστος, 1862-1954] καὶ Λουῖ [Louis, ἐξελλ. Λουδοβίκος, 1864-1948], Λυμιέρ [Lumière]. Χρονολογία γεννήσεώς της θεωρεῖται τὸ 1895, χάριν στὴν προβολὴ τῶν 10 πρώτων ταινιῶν τους, διάρκειας...ἀπὸ 38'' ὡς 49'' στὸ παρισινὸ *Grand Café*. Μυριάκις

εὔχε στοὺς Σύλλογο Φίλων τῆς Μουσικῆς ποὺ εἶχε τὴν πρωτοβουλία προβολῆς ὀλόκληρου τοῦ βώρου ἀριστουργήματος (ἀκριβέστερα: 177'!) τῆς Μισαλλοδοξίας, σὲ ἐκδοχὴ ἐπεξεργασμένη μὲ τὴν τελευταία λέξη τῆς σημερινῆς τεχνολογίας, σὲ δύο εὐστόχως ἐναλλασσόμενα «χρώματα», σέπια καὶ μαυρόασπρο. Συνιστοῦμε ὀλόψυχα τὴν καθιέρωση (ὅσο, φυσικά, ἐπιτρέπουν τὰ...ῶβολα), προβολῆς ἀριστουργημάτων τοῦ βωβοῦ, σὲ τακτά, ἔστω ἀραιά, διαστήματα. Αὐτὸ θὰ ἀνέπεμπε καὶ στὶς ἀπαρχές τοῦ Μεγάρου, ὅταν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐνότητος Ἀναλόγια Θᾶνος Μικρούτσικος, εἶχε καθιερώσει προβολές βωβῶν ταινιῶν, φέρνοντας μάλιστα ἀπὸ τὴν Η.Π.Α. τὸ γλυκύτατο τελευταῖον ἐπιζῶντα πιανίστα-συνοδό τους. Διότι μείναμε ἐμβρόντητοι διαπιστώνοντας ὅτι σὲ 21 μόλις χρόνια (1895-1916) ὁ κινηματογράφος εἶχε ἐξελειχθεῖ σὲ τέχνη τόσο ὑψηλῶν «συνθετικῶν» (δὲ βρίσκω καλλίτερον ὄρο) ἀξιώσεων, ὅσο καὶ τὰ ἔργα λ.χ. τῶν Μάλερ καὶ Μπροῦκνερ στὴ μουσικὴ. Ἀκόμη καὶ ὅτι 23 μόλις χρόνια χωρίζουν τὴ Μισαλλοδοξία, ἀπὸ τὸ ἐγχρωμο ὁμιλοῦν Ὅσα παίρνει ὁ ἄνεμος [*Gone by the Wind*, 1939, καθαρὴ διάρκεια 221'!] τοῦ Βίκτορ Φλέμινγκ [*Victor Fleming*, 1889-1949] μὲ τὴν ἀκαταμάχητα συμπαρασύρουσα ἀφηγηματικὴ του ροή. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τὴν ἀδρὴν ἐτερότητα κινηματογραφικῶν Ἰμαλαΐων ποὺ λίγο ἀργότερα κατακτοῦσαν στὴ Σοβιετικὴν Ἑνωσὴ οἱ Βσέβολοντ Ἰλλαριόνοβιτς Πουντόβκιν [*Всеволод Илларионович Пудовкин*, 1893-1953] καὶ Σεργκέϊ Μιχάηλοβιτς Ἀϊζενστάϊν [*Сергей Михайлович Эйзенштейн*, 1898-1948].

Τὸ ἔργο, περιγράφει ὀρθὰ τὸ πρόγραμμα ὡς «γιγαντιαίων διαστάσεων σύνθεση ἀπὸ τέσσερις ἱστορίες, τοποθετημένες σὲ διαφορατικὸ ἱστορικὸ χρόνο ποὺ ἀναπτύσσονται παράλληλα». (Αὐτὸ τὸ «παράλληλα» θὰ ἐξηγήσουμε ἀναλυτικότερα): 1. Τὴν πτώση τῆς Βαβυλωνῶνος (539 π.Χ.· τί πλοῦτος σκηρικῶν! Φουκαρᾶ Σεσίλ ντέ Μίλ!) 2. Τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ γάμου ἐν Κανᾶ ὡς τὴ Σταύρωση (33 μ.Χ.) 3. Τὴ σφαγὴ τῶν Οὐγενότων (Γάλλων Διαμαρτυρομένων) ἀπὸ τοὺς Καθολικούς, ὑποκινήσει, λέγεται, τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων (ἀξέχαστη στίγγλα!) μὲ βεβαίη μόνον τὴν ἔγκριση τοῦ γιοῦ τῆς Καρόλου Θ', τὴν περιβόητη Νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου (Παρίσι καὶ ἐπαρχίες, 24 Αὐγούστου 1572) καὶ μιὰ συναρπάζουσας σφαιρικότητος ἱστορία ἔντονης κοινωνικῆς κριτικῆς τῶν τότε ΗΠΑ. Τὶ σημαίνει τὸ «παράλληλα»; μὲ

συνδετικό στοιχείο, σωστό οπτικό έξαγγελτικό μοτίβο (Leitmotiv), την επανερχόμενη γκριζα εικόνα μιᾶς διαχρονικῆς Μάνας πού νανουρίζει τὸ μωρὸ τῆς στὴν κούνια, οἱ τέσσερις ἱστορίες, μοιρασμένες σὲ σύντομες σκηνές, περίπου σὰν κομμάτια ἑνὸς puzzle ἀναπτύσσονται κατὰ τμήματα, περνώντας ἀπὸ τὴ μία στὴν ἄλλη, πρᾶγμα πού ἐπαυξάνει τὸ suspense, καθελώνοντας τὸν ἀκροατὴ, πού ἀπὸ τὴν ἱστορία γνωρίζει τὸ τέλος τῶν τριῶν παρελθοντικῶν, ὄχι ὅμως καὶ τὸ happy end τῆς ἀμερικανικῆς τοῦ 1916. Κατακλειῖδα ἓνα μήνυμα κατὰ τῆς μισαλλοδοξίας καὶ ὑπὲρ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης—τὴν ἐποχὴ ὅπου ἀκριβῶς μαινόταν ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Δὲ ἐντυπωσίασεν ὅμως ἀφάνταστα μόνον ἡ ταινία, ἀπὸ τίς ἐντονότερες κινηματογραφικὲς ἐμπειρίες ὀκτῶ δεκαετιῶν, ὅσο ἡ ἴσης διάρκειας (177') μουσικὴ τῆς ἐπένδυση, ἔργο τοῦ πιανίστα καὶ συνθέτου **Νίκου Πλάτανου**, διαδικτυακῶς ἀποσιωπούμενης ἡλικίας, ἀποφοίτου τῆς παρισινῆς *École Normale de Musique*, μὲ μακρὰ θητεία στὴ θεατρικὴ μουσικὴ καὶ μελοποιὸ κύκλου τραγουδιῶν σὲ ποίηση τῆς σεβασμίας Κας Ἀρβελέρ, γνωστῆς ὡς βυζαντινολόγου. Ὁ Πλάτανος προφανέστατα ἐμφύχωνε καὶ τὸ τριμελὲς σύνολο. Οἱ ἄλλοι: **Τηλέμαχος Μούσας**, ἠλεκτρικὴ κιθάρα, MIDI κιθάρα, ἀναλογικὸ synthesizer, θερεμίνη καὶ **Νίκος Γιούσεφ**, μουσικὸ πριόνι πού ἤχοῦσε πλούσια σὰν βιολί, κάποτε μὲ glissando μεταξύ τῶν φθόγγων καὶ διάφορα ἔμφε. Τὸ ἀναλογικὸ synthesizer, κατὰ *Βικιπαίδεια*, εἶναι προδήλως πρόσφατη τεχνολόγημα, οἰκειῶ ἴσως σὲ νυκτόβιους μουσικούς: ἐπιτρέπει σὲ περισσότερα ὄργανα νὰ παίζονται ἀπὸ ἓνα μόνον «ἐλεγκτὴ», συχνὰ τὸ γνωστὸ μας πληκτρολόγιο μὲ τὰ ἄσπρα καὶ μαῦρα πλήκτρα. Τέλος ἡ θερεμίνη (γνωστὴ στὴ Δύση ὡς theremin), εἶναι πρῶτο ἠλεκτρονικὸ ὄργανο πού ἐπινόησε (1928) ὁ πολὺπλαγκτος καὶ πολυπῆμων Σοβιετικὸς ἐπιστήμων **Λέβ Σεργκέεβιτς Τερμέν** (Лев Сергеевич Термен, 1896-1993). Λειτουργεῖ, λέει, δίχως νὰ ἐγγίξεται: δηλῶ πλήρη, ἴσως ἐμπρόθετη, ἀγνοία περὶ τὰ ἠλεκτρονικά.

Πρωταγωνιστῆς (πιάνο) ὁ **Νίκος Πλάτανος**, σὲ εὐρηματικότητα ἁρμονικὰ, ὑψηλοτάτου ἐπιπέδου, μουσικὴ ὄχι μόνον σχολιάζουσα **θαυμάστα** τὴν εἰκόνα, ἀλλὰ καὶ ἐλκυστικότετη ὡς ὄντοτητα αὐθύπαρκτη, φανερά γραμμμένη ὅσο κι'ὰν δὲ βλέπαμε παρτιτούρες. Νὰ τὸν γνωρίσουμε καλλίτερα! Εὔγε καὶ στοὺς τρεῖς! (Ἀΐθουσα ΔΜ, 19.10.2017).